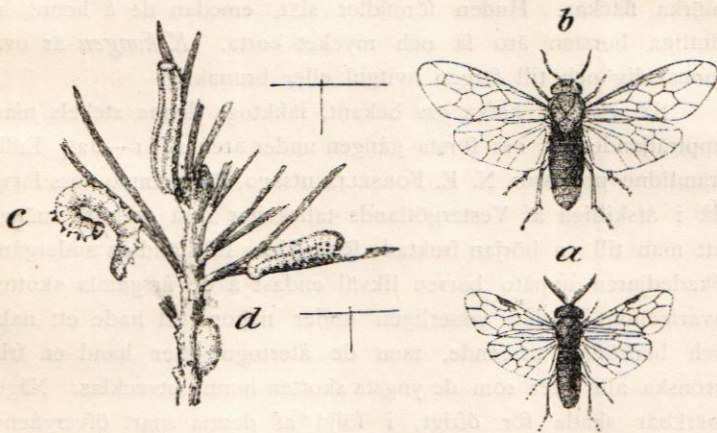

RÖDA TALLSTEKELN (LOPHYRUS RUFUS) OCH DESS
UPPTRÄDANDE I VÅRA SKOGAR.

a Hanan, *b* honan, *c* larfven och *d* kokongen.

Då denna stekel åter igen för icke så längesedan visat sig uti sådan myckenhet i en trakt af vårt land, att en ödeläggelse af tallskogen där varit befarad, hafva vi trott oss böra meddela några upplysningar om dess utseende samt hvad man för öfrigt kan hafva sig bekant om honom. En utförligare beskrifning på den utbildade insekten torde här ej vara af behofvet påkallad, då troligen hvem som helst, med tillhjälp af de angifna, mest i ögonen fallande kännetecknen samt de bifogade figurerna, lätteligen bör kunna igenkänna honom, om han anträffas.

De båda könen äro hvarandra ganska olika, ty *hanen* är mindre, smalare och glänsande svart, utom benen och undersidan af den ofvan något tillplattade bakkroppen, hvilka äro gulröda; pannspröten hafva 23 grenar på hvarje sida och dessa tilltaga i längd inåt hufvudet, den innersta grenen är vid basen knäböjd. *Honan* är svart och brungul, den sistnämnda färgens utbredning är å figuren angifven genom de ljusare partierna.

Larven har 22 fötter, svart hufvud och är 20 mm. lång, då han uppnått sin fulla storlek. Kroppens färg växlar ganska mycket hos olika individer, men är vanligen gulaktigt grå; på hvarje sida om den ljusare rygglinien befinner sig ett något bredare, gröngrått, men tämligen otydligt, likaledes efter längden löpande streck och nedom detta ett svart, som ofta är upplöst i fläckar; detta är genom ett ljusare mellanrum skildt från en rad mörka fläckar. Huden förefaller slät, emedan de å henne befinnliga borsten äro få och mycket korta. *Kokongen* är oval, tunnskalig och till färgen vitgul eller brunaktig.

Så vidt vi hafva oss bekant, iakttogs denna stekels massuppträdande hos oss första gången under åren 1861—62. Enligt framlidne professor N. E. FORSELLS utsago, förekommo dess larver då i åtskilliga af Vestergötlands talskogar i så oerhörd mängd, att man till en början fruktade för trädens fullständiga undergång. Skadedjuren uppåto barren likväl endast å de årsgamla skotten, hvarigenom träden visserligen under någon tid hade ett naket och bedröfligt utseende, men de återtogo efter hand en frisk grönska allt efter som de yngsta skotten hunno utvecklas. Någon märkbar skada för öfrigt, i följd af denna snart öfvergående härjning, synes ej hafva uppstått, ty de nya skotten utvecklade sig normalt. Steklarna syntes sedermera ej till och hafva icke vidare låtit tala om sig förrän under 1890, då de åter helt oväntadt uppträdde, men i ett annat landskap.

Nyssnämnda år fästade nämligen tidningen Nerikes Allehanda uppmärksamheten på en stekellarvs framfart i Bo socken af södra Nerike och säger, att han anträffades »företrädesvis i grenfördelningen på de späda talskotten och bildade där stora klungor eller bylten af ända till hundratals larver och fanns helst hos unga träd, men förekom äfven ymnigt på de gamla. Grenarna svigtade vid början af de måhända till tiotusental uppgående larverna, som under förtärandet af barren samtidigt i hvarje klunga utspärrade sina hufvuden och hastigt med ett knäppande ljud fällde dem tillbaka och höggo sig fast med sina starka käkar. Äfven barken afåts fläcktals». Ungefärligen i samma stil genomgingo underrättelserna om denna skogshärjning snart sagdt hela tidningspressen.

För att komma i tillfälle förvissa mig om, hvilken stekel-

art frågan gällde, blef det nödigt att sätta sig i förbindelse med Nerikes Allehandas redaktion, och följden häraf blef, att ett litet parti larver erhöles från herr P. A. THORÉN i Bäck, Hjortkvarn, den 25 juli. Ett par af larverna hade redan under vägen åt sig förfärdigat ovala och hvitaktiga kokonger, och de öfriga, som öfverlefde transporten, följde inom kort exemplet. På föranstaltande af jägmästar VALLMO inträffade kort härpå en andra sändning larver, denna gång från skogvaktaren A. G. EKBLOM vid Skogaholm, Svennevad, och några af dessa spunno äfven in sig, men de flesta dogo.

I medio af september framkommo ur kokongerna några steklar och nu blef det lätt att afgöra till hvilken art skadedjuren hörde. Ett litet antal kokonger förblefvo likväl oförändrade och dessa öppnades sedermera i november och januari, hvarvid befanns, att i de flesta voro larverna döda och hoptorkade eller mögliga; men ett par innehöllo levande larver, hvilka närmast voro inneslutna i en genomskinlig hylsa. Här af vill det synas som om en del steklar skulle ernå sin fulla utveckling redan första sommaren, men att andra förblifva i larvtillståndet till det följande året eller kanske ännu längre.

Rådfrågas litteraturen angående denna stekelarts uppträdande som skadedjur, så finner man att underrättelserna härom äro ganska torftiga. Enligt HOLMGREN härjade den 1860 vid Giessen i Tyskland, d. v. s. nästan samtidigt som i Vestergötland, och RATZEBURG anför efter KOLLAR, att den förekom i stora massor 1833 vid Wien; men några upplysningar om dessa härjningars inverkan på skogens bestånd eller tillväxt meddelas ej af någon af dessa författare. Den frågan huruvida dylika härjningar utgöra någon verklig fara för tallskogen, eller om de höra till dem, som, då de någon gång inträffa, äro hastigt öfvergående och ej lämna märkbara spår efter sig i framtiden, kunde således betraktas såsom ännu oafgjord. Få vi döma efter den erfarenhet, som vi hos oss äga från Vestergötland, så skulle svaret likväl blifva ganska lugnande.

För att få ett begrepp om hur förhållandet kunde vara i Nerike året efter härjningen, tillskref jag förliden höst skogvaktaren EKBLOM vid Skogaholm och begärde upplysningar därom. Han meddelade den för mig något oväntade underrättelsen, att

steklarna då ej visat sig i de egentliga barrskogsbestånden, samt att någon större skada ej kunde förmärkas i följd af förra årets härjning, då blott någon enda tynande eller undertryckt tallbuske nu befinnes vara utgången. Till och med de hårdast angripna träden, på hvilkas spädare kvistar äfven barken skadades, syntes hafva lidit helt obetydligt. På min uppmaning hade han efter härjningen 1890 noga undersökt de platser, där skadedjuren varit talrikast, utan att kunna upptäcka några kokonger. De larver, som då anträffades, voro som det tycktes döende och hade på hufvudet en tjock, gulhvit och klibbig vätska, som förmodligen utsipprat genom munöppningen. Herr EKBLOM antager därför, att någon sjukdom uppträdt bland larverna, och detta är det sannolikaste, emedan de kokonger, som vi erhållit icke innehölo några puppor, som voro angripna af parasitsteklar, hvadan det ej gärna kunnat vara sådana, som denna gång förorsakat steklarnas undergång. Dödsorsaken var otvifvelaktigt någon mögelsvamp.

Lyckligtvis saknar ej naturen förstörelsemedel, hvarigenom sådana insekter eller andra smådjur, som genom en utomordentligt stark förökning hota andra varelser med fullständig undergång, emellanåt förgöras i sådan mängd, att blott så pass många komma att återstå, som äro nödvändiga för artens fortfarande bestånd. Den ombytliga och ovanligt milda hösten 1890 hade troligen gynnat mögelsvamparnas tillväxt och utbredning.

Innan detta ämne lemnas åsido för denna gång, kunna vi ej underlåta att framhålla önskvärldheten af, att för saken intresserade personer ville mer, än hvad hittills brukat äga rum, bemöda sig om att göra undersökningar, då insekter någonstades uppträda i ovanlig mängd, samt anteckna och offentliggöra sina iakttagelser, hvilka kunna blifva af mycket stor nytta vid kommande tillfällen. Hvad, som hittills nästan alldeles försummats, är anställandet af noggranna undersökningar någon tid efter en skogshärjning, ty det är väl först då, som dess verkan kan med någon säkerhet uppskattas och bedömas.

Sven Lampa.